

Інформаційне право

УДК 34:004.9:502/504

ДОРОНІН І.М., доктор юридичних наук, доцент, керівник наукового центру Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5991-6713>

БЕЛЄВЦЕВА В.В., доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5573-3744>**ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ У КОНТЕКСТІ
КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3\(54\).340401](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3(54).340401)

Анотація. У статті розглядається питання впливу концепції сталого розвитку на сучасне інформаційне право. Констатовано, що концепція сталого розвитку є важливим програмним документом, що містить амбітні цілі для подолання глобальних проблем розвитку людства. Визначено, що у правовій науці концепція сталого розвитку традиційно розглядалась як принцип для права у галузі охорони навколишнього середовища і меншою мірою як загальний принцип. Досліджено, що розвиток сучасного світу, зумовлений технологічною революцією та цифровими трансформаціями, зумовив і зміну підходів та завдань для правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з інформацією. На підставі аналізу наукових праць визначено проблемне поле для подальших наукових досліджень. Визначено основні завдання для інформаційного права у контексті сталого розвитку та цифрових трансформацій.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі сталого розвитку, правове забезпечення, інформаційне право, інформація, інформаційна безпека, цифрові трансформації.

Summary. This paper analyzes the influence of the sustainable development concept on modern information law. The concept of sustainable development is an important program document with ambitious goals for overcoming global problems of human development. In legal science, the concept of sustainable development has traditionally been considered a principle of environmental law and, to a lesser extent, a general principle. The development of the modern world, driven by the technological revolution and digital transformations, has also changed the approaches and tasks for legally regulating information-related social relations. Based on an analysis of scientific works, an area for further scientific research has been identified. This paper identifies the main tasks for information law in the context of sustainable development and digital transformations.

Keywords: sustainable development, sustainable development goals, law, legal assistance, information law, information, information security, digital transformation.

Постановка проблеми. Концепція “сталого розвитку” (sustainable development) у сучасних гуманітарних науках є відголосом своєрідного розуміння феномену “людського розвитку” в міжнародному праві. Зокрема, на підставі висновків комісії Брунтланд у 1987 році Організація об'єднаних націй сформулювала підходи та

дефініцію “сталого розвитку”, розуміючи її глобальний характер в умовах диспропорції економічного зростання та потепління міжнародних відносин між країнами, об’єднаними у так званий “перший” та “другий” світ. Якщо проаналізувати завдання, що визначались перед комісією Брунтланд, із загальною характеристикою стану речей, викладеною у доповіді за підсумками її роботи, то можливо прослідкувати значне розширення проблемного поля від суто констатації наявності викликів для навколишнього середовища до комплексного охоплення усіх проблем сучасного (на той час) світу.

Викладена у доповіді комісії Брунтланд концепція (або концепт) претендувала на глобальний, комплексний характер визначення проблем, змальовуючи доволі похмуру картину майбутнього людства, акцентуючи увагу на сукупності проблем, які до того часу вважались малозначними. Загалом же “сталий розвиток” концептуально визначався як “задоволення потреб сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби” [1].

За час, що минув, значно змінився характер глобального розвитку людства, насамперед в умовах нової парадигми технологічної революції. Мова йде про інформаційні технології та цифрову економіку як результат їх бурхливої трансформації. Якщо аналізувати “цифрову економіку” як новий фактор змін, то її вплив на усвідомлення “сталого розвитку” можливо розглядати у традиційному розумінні (як вплив на навколишнє середовище, клімат, населення, зайнятість) так і у сприйнятті “емерджентності” самого фактору – здатності розвиватись стрибками змінюючи при цьому вектор, темп і сам характер свого розвитку.

Традиційно вплив концепції “сталого розвитку” на право розглядався як поштовх до урегулювання тих суспільних відносин, що безпосередньо пов’язані із навколишнім середовищем [2]. Водночас питання інформаційно-правового характеру в контексті концепцій сталого розвитку залишались поза увагою вітчизняних науковців.

Результати аналізу наукових досліджень. У правовій науці питання використання новітніх технологій в умовах цифровізації суспільства та окремих її напрямів були предметом уваги низки досліджень окремих науковців, серед яких варто виокремити роботи Баранова О.А., Белякова К.І, Брижка В.М., Довганя О.Д., Костенка О.В., Кронівець Т.М., Пилипчука В.Г., Тихомирова О.О., Фурашева В.М. та багатьох інших. Правові проблеми у контексті “сталого розвитку” розглядались у першу чергу в аспектах міжнародно-правових досліджень або ж у ході наукової проблематики загальних прав людини і громадянина. В іншому ключі варто виокремити документи стратегічного планування, що враховували визначені ООН цілі сталого розвитку, їх імплементацію у різних сферах людської діяльності, правове забезпечення такої імплементації та проблеми управління у цьому аспекті. Так у документі, що визначає стратегію в умовах сталого розвитку, підготовленому фахівцями системи НАН України визначається, що забезпечення сталого розвитку має враховувати “гуманістичні, людино-розмірні екологічно орієнтовані територіально-просторові відтворювальні процеси” [3, с. 68].

Мета статті полягає у виокремленні та визначенні проблемного поля в інформаційному праві в контексті реалізації концепції сталого розвитку в умовах цифрової економіки та процесів цифрових трансформацій задля пошуку шляхів вдосконалення чинного вітчизняного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Як вже зазначалось вище, за результатами роботи комісії Брунтланд було сформульовано єдиний підхід до розуміння “сталого розвитку” на рівні концепції, визначення його засад та основних цілей сталого розвитку (ЦСР), що

і знайшло своє відображення у відповідних міжнародно-правових документах. Насамперед у контексті належного розуміння концепції варто звернути увагу на визначення засад (стовпів, *pillars*) сталого розвитку. Вони визначаються як: - “навколишнє середовище” (або екологія), - “економіка” та “суспільство” [4, р. 402-404; 5, р. 682].

Зазначені засади дозволяють сформулювати низхідну низку цілей сталого розвитку, що відображено та деталізовано у відповідних документах ООН з визначенням характеру та індикаторів досягнення цілей. Загалом визначено доволі багато ЦСР, але варто навести їхній побіжний перелік щоб зрозуміти комплексність зазначених цілей.

Історія формулювання та уточнення цілей є предметом окремого дослідження, що виходить за межі мети цієї статті, варто лише зазначити, що з 2015 року ЦСР розглядаються в універсальному контексті, не обмежуючись суто проблемами країн, що розвиваються.

На сьогодні ЦСР визначені на підставі резолюції Генеральної асамблеї ООН від 25.09.2015 “Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року” [6].

Першою серед ЦСР визначається ціль подолання бідності, що може бути сформульована як “подолання бідності в усіх формах і всюди”. Зазначена ЦСР має розглядатись комплексно, з урахуванням низки взаємопов’язаних факторів, але без абсолютизації кожного з них. У вітчизняному законодавстві досягнення зазначеної цілі знаходило свої відображення у відповідних документах стратегічного планування, започаткованих Стратегією подолання бідності, затвердженої Указом Президента України від 15.08.2001 [7]. Стратегічне планування втілювалось у конкретних програмних документах та напрямках державної політики. Загалом через низку факторів політичного характеру зазначена ЦСР стратегічно вирішується доволі повільно, а сам стан свого часу було досить влучно охарактеризовано М.В. Кравченко, яка зазначала, що “вирішення проблеми бідності та низького рівня соціального захисту населення в Україні слід пов’язувати не тільки з економічним розвитком, а й з існуючою системою соціальних цінностей, ефективністю діяльності державних інститутів, дієвістю механізмів державного управління соціальним розвитком, результативністю співпраці органів державного управління, місцевого самоврядування і суспільства, громадян... Відсутність системного підходу до реалізації політики держави нівелює зусилля органів державної влади всіх рівнів та органів місцевого самоврядування, гальмує суспільний поступ, призводить до розчарувань і зниження довіри населення до влади, формує в масовій свідомості соціальний песимізм” [8, с. 140].

Другою ЦСР є подолання голоду в контексті розвитку сільського господарства, що зумовило відповідне стратегічне планування та скоординовані дії світової спільноти насамперед зосереджених у діяльності міжнародних організацій продовольчої спрямованості. Пов’язаною з нею є і третя ЦСР, яка визначається як “Забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку”. Узагальнююча характеристика цих цілей та стан спрямованості зусиль світового співтовариства свідчить про значну складність досягнення ЦСР у сучасних умовах, що неодноразово підкреслювалось у звітних документах ООН за результатами аналізу прогресу в досягненні цілей. Варто також зазначити негативний вплив глобальної пандемії на стан охорони здоров’я у переважній більшості країн світу.

Доволі складною і комплексною є наступна ЦСР, що визначається як “якісна освіта”, а саме забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти та сприяння

можливостям навчання протягом усього життя для всіх. Прогрес у досягненні цілей за останні 40-х років в окремих напрямках є очевидним. Зокрема, загальний показник охоплення в регіонах, що розвиваються, досяг 91% у 2015 році, а кількість дітей, які не відвідують школу, скоротилася майже вдвічі [9, с. 18]. Водночас вплив глобальних та регіональних загроз у першу чергу пандемії та військових дій останнього часу викликав зміни у парадигмі освіти, що з урахуванням розвитку цифрових технологій, може бути охарактеризовано як “онлайн цифровізація освіти”. Зазначене явище викликає доволі багато організаційних та соціальних проблем, ґрунтовний аналіз яких ще попереду, хоча перелік основних проблем, що виникають, вже визначено [10, 11].

Проблематика гендерної рівності та усунення гендерних диспропорцій, що є змістом наступної ЦСР, у контексті аспектів інклюзивного та сталого розвитку викликає доволі значні дискусії як з точки зору соціокультурних феноменів так і політичної активності в розрізі розмитості визначення поняття “гендеру” у сучасному дискурсі. У даному випадку, характеризуючи як складові цієї ЦСР так і засоби і критерії її досягнення, варто у першу чергу зосередитись на традиційних міжнародно-правових актах, спрямованих на подолання дискримінації стосовно жінок. В умовах розвитку сучасного суспільства або в цифрову епоху протиріччя та проблеми за своєю суттю залишаються тими ж самими, водночас набувають глобального характеру. У вітчизняній практиці гендерна орієнтованість впливає на законодавство, насамперед у розрізі державного управління, і спрямована на адаптацію законодавства до законодавства ЄС, а також на забезпечення інклюзивності та рівності [12, с. 199-200].

Наступна ЦСР присвячена екологічній проблемі забезпечення чистої води та належної санітарії, що зумовлює вжиття комплексних заходів як на міжнародному так і на національному рівні. Водночас, на думку фахівців, майбутні зусилля вимагатимуть глобальних зобов'язань щодо забезпечення водної безпеки для всіх, захисту водних ресурсів планети, а також посилення політичної волі, збільшення фінансування та використання глобальних конвенцій ООН щодо води [13, р. 27]. Важливим в екологічній парадигмі є і визначене восьмою ЦСР, забезпечення доступу до доступних, надійних, стійких та сучасних енергетичних послуг для всіх як “доступна чиста енергія для всіх”. Подолання певної антиномії у визначенні одночасних цілей доступності (як економічної дешевизни) так і чистоти (як відновлюваності) викликає складнощі у належному стратегічному плануванні. Тому досягнення цієї ЦСР залишається доволі складним як на глобальному рівні, так і в більшості економічно розвинутих країнах.

Економічна складова сталого розвитку є визначальною для низки наступних ЦСР. Зокрема, мова йде про цілі 9-12. В умовах розвитку цифрової економіки досягнення дев'ятої ЦСР “Промисловість, інновації та інфраструктура” набуває особливого значення, оскільки саме ця ціль спрямована на побудову стійкої інфраструктури, сприяння інклюзивній та сталій індустріалізації та заохочення інновацій. У “Добровільному національному огляді щодо цілей сталого розвитку в Україні” стосовно виконання орієнтирів дев'ятої ЦСР основним вектором стратегії щодо досягнення необхідного прогресу в реалізації завдань ЦСР визначено низку заходів, спрямованих на забезпечення наукової і науково-технічної діяльності. Зокрема мова йде про затвердження концепції державної політики розвитку дослідницької інфраструктури, забезпечення фінансової підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень, розширення обсягів фінансування та диверсифікація інструментів підтримки молодих вчених, розширення співпраці з Європейським Союзом у сфері науки тощо. Інші заходи мали стосуватись забезпечення технічної інфраструктури досліджень, зокрема, у напрямку розбудови волоконно-оптичних телекомунікаційних мереж доступу до

інтернету шляхом удосконалення зміни законодавства щодо спрощення умов роботи провайдерів та доступу до інфраструктури; підключенні до широкосмугового доступу до інтернету соціальних та навчальних закладів, державних установ та організацій, оптимізації використання радіочастотного ресурсу та розширення спектру радіочастотного ресурсу для розвитку мобільного зв'язку [14, с. 69]. Водночас в інших документах державного стратегічного планування можливо прослідкувати певну зміну акцентів. Якщо аналізувати Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, затверджену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р., то вона визначає вже конкретних 18 стратегічних цілей в багатьох сферах, дотичних до інноваційної діяльності, розширюючи підходи до відповідного планування [15]. Слід зазначити, що методи підтримки та розвитку інноваційної діяльності деталізують стратегічні цілі і визначають насамперед напрями управлінської діяльності центральних органів виконавчої влади у відповідному Плані заходів [16]. Викладені вище підходи застосовуються і при досягненні інших ЦСР – “Сталі міста та спільноти” і “Відповідальне споживання і виробництво”.

Група ЦСР, що мають відношення до проблематики екології та зміни клімату, стосується окремих напрямів, зокрема пом'якшення наслідків зміни клімату, збереження морських (водних) ресурсів, захисту та відновлення екосистем на суходолі. Зазначені виклики та ЦСР вимагають вжиття належних управлінських заходів, спрямованих на формування та реалізацію державної політики у сфері подолання негативних кліматичних змін. Досягнення визначених ЦСР у правовій науці розглядається насамперед у галузі вітчизняного екологічного права як правове забезпечення державної політики із основним фокусом уваги на дослідженні проблематики суті відповідних суспільних відносин та удосконалення нормативно-правового регулювання зазначених відносин насамперед стосовно забезпечення умов для скорочення викидів парникових газів та стратегічного планування у цій сфері [17, с. 50] на відміну від дослідження конкретних проблем у контексті формування “кліматичного права” або “права кліматичних змін” у правовій науці інших держав [18, р. 2; 19]. Аналогічні підходи містяться і у дослідженнях, присвячених питанням правового забезпечення морської екологічної політики та захисту екосистем на суходолі [20, с. 180, 189, 235-236, 274].

Базуючись на людиноцентристському підході, особливої ваги набуває досягнення ЦСР 16 “Мир, справедливість та сильні інститути”, яка визнає, що мир та справедливість є не просто окремими цілями, а основоположними умовами для будь-якого сталого розвитку. В аналізі стану досягнення цілі в основному увага звертається на стан глобального рівня злочинності та протиправних посягань. Зокрема, аналітиками констатована тенденція щодо зниження глобального рівня вбивств та деяких інших злочинів у світі. Так, глобальний рівень вбивств знизився з 5,9 жертв на 100 000 населення у 2015 році до 5,2 у 2023 році, хоча це все ще не відповідає цільовому скороченню на 50% [21]. Водночас, існує тенденція щодо збільшення кількості загиблих під час воєн та збройних конфліктів [21]. Що стосується ситуації в Україні, то ще до початку широкомасштабного вторгнення на територію України статистика вчинення злочинів не демонструвала стійкої тенденції до зменшення. Наприклад, кількість вбивств знижувалась у період 2015-2017 років, але підвищувалась з 2018 року [14].

Підсумовуючи загальну характеристику системи ЦСР, слід зазначити, що її глобальний характер та акцентуація на масштабних проблемах усього людства, зумовила зміну фокусу уваги від екологічних проблем та проблем розвитку так званого “третього світу” на глобальні проблеми усього людства. Якщо аналізувати зміни під час становлення і розвитку інформаційного суспільства та настання цифрової епохи

можливо стверджувати, що технологічний вплив безумовно здійснюється на увесь спектр суспільних відносин, які існують і які перебувають під усіма зазначеними ЦСР. У той же час правові дослідження проблематики сталого розвитку є фрагментарними і спрямовані або на окремі інститути екологічного права, або ж на правове забезпечення стратегічного планування державної політики в окремих секторах.

Слід визнати, що у галузі інформаційного права проблематика впливу інформаційних технологій на суспільні процеси досліджується досить активно, а проблемне поле визначено доволі давно. Зокрема, в інформаційному праві існує точка зору, що правове регулювання і правотворчість має відбуватись на “випередження розвитку соціуму і створювати правові норми, які будуть не фіксувати, а формувати майбутні суспільні відносини в інформаційній сфері” [22, с. 16]. Всеохоплюючий характер проблем, що виникатимуть зумовлює і нові напрями досліджень, що мають зосереджуватись на теоретико-правовому дослідженні поняття інформації [23, с. 18; 24, с. 67-68; 25, с.9], правовій регламентації обігу інформації та доступу до неї [26, с. 192; 27, с. 42, 45; 28, с. 28; 29, р. 44], задоволення інформаційних потреб [22, с. 17; 30], захисті та забезпеченні інформаційних прав [31, с. 114-115; 32, с. 55], правовій регламентації інформаційної інфраструктури, у т. ч. електронних (цифрових) сервісів [33, с. 71] забезпеченні інформаційної безпеки, кібербезпеки та безпеки загалом в інформаційній сфері [34, с. 84; 35, с. 34-35].

Такий побіжний аналіз свідчить, що правове регулювання суспільних відносин в цифрову епоху не може розглядатись фрагментарно у межах усталеного сприйняття традиційно обмежених і дещо завузьких галузей права, а сталий розвиток усього людства в умовах цифрових трансформації неодмінно перебуває під впливом інформаційних технологій.

Отже, на сьогодні досить важливим є виокремлення проблемного поля для досліджень у правовій науці, а саме в інформаційному праві, враховуючи комплексний характер технологічної революції та цифрових трансформацій та їх впливу на сучасні суспільні відносини. Якщо звернутись до виокремлення такого проблемного поля в інших галузях права, то наприклад в екологічному праві це правове забезпечення реалізації державної політики для досягнення цілей охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки населення і територій, зменшення антропогенного навантаження на нього, мінімізації негативних наслідків кліматичних змін, підвищення якості питної води, зменшення рівнів шкідливого впливу виробничого, побутового та інших шумів у великих містах на організм людини, тощо [36, с. 13]. Якщо ж враховувати цілі правового забезпечення інноваційного розвитку в екологічній галузі, то мова йде про регламентацію застосування біотехнологій й альтернативних джерел енергії, недопущенню деградації земель, втраті біорізноманіття [36, с. 13].

Доволі дискусійним моментом є загальне врахування концепції сталого розвитку при формуванні принципів права. Так, було висловлено досить слушну пропозицію, що зазначена концепція має враховуватись на рівні принципу із відповідним закріпленням в Конституції України [37, с. 38]. Висловлено також і пропозиції щодо розгляду власне концепції сталого розвитку або досягнення ЦСР принципами у відповідних галузях права, насамперед, екологічного [36, с. 13; 38, с. 59].

Повертаючись до проблем та викликів у галузі інформаційного права з огляду на необхідності досягнення ЦСР, слід визначити наступне коло питань.

По-перше, необхідним є дослідження з точки зору теорії права феномену, суті та правового статусу “інформації” в сучасних умовах, задля уникнення зайвого теоретизування вийшовши за межі загальних гносеологічних підходів, з подальшим

дослідженням питання регламентації обігу інформації не лише правовими, а технологічними засобами (у межах розуміння “технологічного примусу”). Дослідження цих питань є основою для належного розуміння феномену інформації у сучасному інформаційному глобалізованому суспільстві.

Також важливим є питання з'ясування сутності цифрового розвитку як етапу розвитку людства та цифрових трансформацій як загальної характеристики змін суспільних відносин, оскільки такі трансформації викликають зміни у загальному підході до регулювання суспільних відносин на рівні парадигми правового регулювання. І саме широке застосування технологій з використанням “штучного інтелекту” дозволило залучити до проблемного поля питання розуміння суті правового регулювання, що залишалось усталеним протягом десятиліть [39, с. 58; 40, р. 204]. Зміни у сприйнятті характеру суспільних відносин, виокремлення інформаційних відносин і правовідносин в умовах цифрових трансформацій викликають і зміну в науковому опрацюванні правосуб'єктності, що також є об'єктом наукових дискусій. З огляду на необхідність досягнення ЦСР, спрямованих на людину, як об'єкт у контексті розвитку людства, дослідження суб'єктності відбуватиметься у контексті загального уявлення про сталий розвиток.

Забезпечення інформаційних потреб останнім часом розглядається через призму інформаційних (цифрових) прав, які задля досягнення ЦСР-4 та ЦСР-10 мають розглядатись у контексті подолання цифрової нерівності та забезпеченні права на доступ до мережі і інформаційних ресурсів [41, с. 81-82; 42, с. 68]. В умовах певної абсолютизації сприйняття цифрових прав виникає також необхідність і у проведенні ґрунтовних досліджень сфери виключень та обмежень, наприклад у контексті “прайвасі”, обмежень розпізнавання та ідентифікації, права на власне обмеження тощо [43, р. 1038-1040; 44].

Важливим є і традиційний для інформаційного права напрямок інформаційної безпеки та її забезпечення, що зазнає серйозних змін як у контексті цифрового розвитку так і досягнення орієнтирів економічної групи ЦСР.

Ці фундаментальні у сучасних умовах проблеми зумовлюють і зміни у підходах до досліджень з іншої проблематики інформаційного права, наприклад, щодо питань правового забезпечення та регуляції у галузі інформаційного забезпечення надання послуг та виконання обов'язків у відносинах з державою [45, с.319; 46, 47, 48].

Викладене вище дозволяє зробити наступні основні **висновки**.

1. Концепція сталого розвитку в сучасній правовій науці розглядається на рівні принципу, що має втілення у відповідних галузях права. Періодичні звіти щодо досягнення окремих ЦСР зумовлюють відповідний вплив на сприйняття суспільних відносин, а отже і правової реальності. Глобальний характер концепції зумовлює і універсальне сприйняття окремих її напрямів (ЦСР). За таких умов запропонована можливість регламентації концепції та окремих ЦСР як конституційних принципів, заслуговує на увагу.

2. Технологічні зміни, що призвели до глобальної цифрової трансформації, зумовили і складний вплив на стан досягнення ЦСР у перспективі останніх десятиріч. Оцінюючи характер таких змін, слід визнати виникнення низки проблем, що прямо зумовлені застосуванням цих технологій, викликаними ними зміни, і вже не можуть бути врегульовані існуючими нормами права.

3. На рівні завдань науки інформаційного права необхідно констатувати їх трансформацію, визначаючи, що основними завданнями у сучасних умовах видаються теоретико-правові дослідження феномену, суті та правового статусу “інформації” в

сучасних умовах, правовій регламентації обігу інформації та доступу до неї, задоволення інформаційних потреб людини та суспільства, захист і забезпечення інформаційних прав, правової регламентації розвитку інформаційної інфраструктури, у т.ч. електронних (цифрових) сервісів, забезпечення інформаційної безпеки та безпеки загалом в інформаційній сфері.

Використана література

1. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. 1987. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/139811?v=pdf>
2. Law of Sustainable Development: General principles/ Ed. By M.Decleris. Brussels, 2000. 146 p.
3. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. К. : Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України, 2016. 72 с.
4. Marius C., Schmidt S. A formal framework for conceptions of sustainability – a theoretical contribution to the discourse in sustainable development. *Sustainable Development*. 2012. Vol. 20 (6). P. 400-410.
5. Purvis, B., Mao, Y., Robinson, D. Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*. 2019. Vol. 14 (3). pp. 681-695.
6. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: draft resolution referred to the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda by the General Assembly at its 69th session. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/803352/files/?ln=en>
7. Указ Президента України від 15 серпня 2001 року N 637/2001 «Про Стратегію подолання бідності». *Офіційний вісник України* від 31.08.2001. 2001. № 33, стор. 39, стаття 1525, код акта 19775/2001.
8. Кравченко М.В. Особливості державної політики щодо подолання бідності в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2011. № 1. С. 135-141.
9. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З. Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 350 с.
10. Macías-Galeas I. Transformation and Challenges Of Higher Education in the Digital Age: strategies for skill development in the 21st century. YUYAY: Estrategias, Metodologías & Didácticas Educativas, 2024. Vol. 3(1), 17–33. <https://doi.org/10.59343/yuyay.v3i1.57>
11. Boeskens L., Meyer K. Policies for the digital transformation of school education: Evidence from the Policy Survey on School Education in the Digital Age. *OECD Education Working Paper*. 2025. No. 328. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/03/policies-for-the-digital-transformation-of-school-education_aee58b2f/464dab4d-en.pdf
12. Бутник О.О. Гендерний мейнстрімінг та цифрові трансформації в державному секторі: нові підходи до гендерно орієнтованого врядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 21/2024. С. 195-200.
13. Securing Water, Sustaining Growth: Report of the GWP/OECD Task Force on Water Security and Sustainable Growth. Stockholm, 2015. URL: <https://www.gwp.org/globalassets/global/about-gwp/publications/the-global-dialogue/securing-water-sustaining-growth.pdf>
14. Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні. Київ: 2020. 117 с. URL: <https://me.gov.ua/view/4819b04d-99d6-47d3-a0db-fd4a4215f13d>
15. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>

16. Операційний план заходів з реалізації у 2025-2027 роках Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>
17. Копиця Є.М. Екологічне нормування у сфері правового забезпечення боротьби зі змінами клімату в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 6. С. 47-51.
18. Bogojević S. Legal Dilemmas of Climate Action. *Journal of Environmental Law*. 2023. Volume 35, Issue 1, P. 1–9.
19. Kuo S.S., Means B. Climate Change Compliance. *Iowa Law Review*. 2022. No 5. P. 2135-2246.
20. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки: теоретичні аспекти. Монографія. К.: НУБіП України, 2017. 589 с.
21. The Sustainable Development Goals Extended Report 2025. United Nations Statistics Division Development Data and Outreach Branch. Inputs and information provided as of 30 April 2025. URL: https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/extended-report/Extended-Report-2025_Goal-16.pdf
22. Баранов О.А. Напрями перспективних досліджень у галузі інформаційного права. *Інформація і право*. 2016. С. 15-31.
23. Брижко В.І. До гносеології категорії «інформація». *Інформація і право*. 2011. № 2. С. 13-20.
24. Беляков К.І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації. *Інформація і право*. 2012. № 4. С. 63-69.
25. Бєлєвцева В.В. Теоретико-правові підходи до визначення поняття «інформація» через інформаційні правовідносини. *Інформація і право*. 2015. № 3. С. 5-10.
26. Коваленко Л.П. Принципи інформаційного права. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 23. С. 185-195.
27. Сеник С.В. Нормативно-правові засади обігу конфіденційної інформації в Україні. Соціально-правові студії. 2021. Вип. 3(13). С. 41-49.
28. Бліхар М.М., Нарбут І. Правові особливості доступу до інформації та захисту прав у мережі Інтернет. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, серія Право*. 2023. Вип. 79, частина 2. С. 23-29.
29. Pravdiuk A. Problems of Legal Regulation of the Information Security System in Ukraine. *European Political and Law Discourse*. 2022. Vol. 9 Issue 2. P. 40-47.
30. Горова С. Розвиток соціальних комунікацій у контексті задоволення інформаційних потреб особи. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 40-52.
31. Белов Д. М., Переш І.Є., Покорба І. Цифрові права людини: доктринальні засади Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 2. С. 110-115.
32. Тихомиров О.О. Еволюція інформаційних прав людини. *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 50-57.
33. Баранов О.А. Соціальна та цифрова трансформації: джерело правових проблем. *Інформація і право*. 2021. № 3. С. 59-73.
34. Довгань О.Д., Ткачук Т.Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки держави як підгалузь інформаційного права: теоретичний дискурс. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 73-85.
35. Доронін І.М. Цифровий розвиток та національна безпека у контексті правових проблем. *Інформація і право*. 2019. № 1. С. 29-36.
36. Гетьман А.П., Анісімова Г.В. Деякі еколого-правові аспекти забезпечення сталого розвитку України. *Право та інновації*. 2017. № 3. С. 7-17.
37. Серьогін В.О. Концепція сталого розвитку: конституційно-правовий аспект. Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовтня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 34-39.

38. Янчук Н.Д. Роль права у забезпечення концепції сталого розвитку. Екологічне право. 2024. Вип. 1-2. С. 58-62.
39. Баранов О.А. Екзистенційність визначення парадигми правового регулювання застосування штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2024. № 1. С. 45-61.
40. Ennan R.E. Digitalization of Law and formation of Digital Law. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Том 1 № 83. С. 200-205.
41. Мукомела І.В. Право на доступ до інтернету: проблеми визначення та забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 4. С. 77-85.
42. Давидова І., Токарева В. Цифрова нерівність та право на доступ до Інтернету. *Юридичний вісник*. 2024. № 6. С. 68-75.
43. Bélanger F., Crossler R.E. Privacy in the Digital Age: A Review of Information Privacy Research in Information Systems. *MIS Quarterly*. 2011. Vol. 35, No. 4. P. 1017-1041.
44. Qandeel M. Facial recognition technology: regulations, rights and the rule of law. *Frontiers. Big Data*. 04 June 2024. <https://www.frontiersin.org/journals/big-data/articles/10.3389/fdata.2024.1354659/full>
45. Журавель Я.В. Механізм інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 317-320.
46. Гульчук Є.О. Діяльність центрів надання адміністративних послуг в умовах цифровізації. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 2. С. 197-201.
47. Дубняк М.В. Адміністративно-правове забезпечення електронних послуг в умовах цифрової трансформації. *Інформація і право*. 2025. № 1. С. 96-111.
48. Фурашев В.М., Корж І.Ф. Штучний інтелект та адміністративна (контрольна) діяльність публічної влади: європейський погляд. *Інформація і право*. 2025. № 1. С. 51-61.

~~~~~ * * * ~~~~~